

Kronik

Kulturkalender

Kulturkalenderen giver et samlet overblik over sæsonens udstillinger, koncerter, foredrag og arrangementer. Det samme gør den elektroniske kulturkalender, som findes via adressen <www.kb.dk>

Foredrag

I Hitler-Tysklands skygge. De danske jøder 1933-1945

I fortsættelse af forårets store formidlings-succes om Danmark under den tyske besættelse afholdes i tilslutning til en af efterårets udstillinger *Frø af ugræs? Dansk antisemitisme i Tysklands skygge før og efter 1943* (se ndf.) en ny foredragsrække med temaet *I Hitler-Tysklands skygge. De danske jøder 1933-1945*. Den løber hver 14. dag fra 9. oktober til 4. december og omfatter 5 foredrag:

Cand.phil. Lone Rünitz, Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier lægger ud 9. oktober med foredraget *Flygtning i Danmark 1938-1943*. Herefter følger 23. oktober *Dansk antisemitisme i Tysklands skygge 1933-1943*, hvor ph.d.-stipendiat, cand.mag. Sofie Bak, Det Kongelige Bibliotek, fortæller om fordomme og racisme i Danmark før og efter den tyske besættelse i 1940 og om den aktive politiske og juridiske kamp mod antisemitismen, som var en vigtig forudsætning for de danske jøders redning i oktober 1943. To uger senere er H.O. Lange-prismodtageren, lektor, dr.phil. Hans Kirchoff, Københavns Universitet, på podiet med foredraget *Best og Duckwitz og jødeaktionen oktober 1943*. Den 20. november har cand.mag. Henrik Lundtofte,

Det Kongelige Bibliotek, ordet med foredraget *Undtagelsen - Gestapo og de danske jøder*. Et foredrag, der har Gestapo som omdrejningspunkt, og som belyser den danske undtagelse i *Endlösungs* historie. Det konkrete forløb af aktionen mod de danske jøder 1.- 2. oktober 1943 gennemgås, og der berettes om flugten over Øresund. Første torsdag i december afslutter seniorforsker, cand. mag. Hans Sode-Madsen, Rigsarkivet, foredragsrækken med *Theresienstadt og de danske jøder 1941-1945*. Fokus er her „ældreghettoen“ og „mønsterlejren“ Theresienstadt, som er et gådefuldt fænomen i det nazistiske KZ-system. Ud af 140.000 fanger blev de 88.000 sendt til gaskamrene i Auschwitz. De danske jøders skæbne i lejren har vakt eftertidens undren, for ikke én eneste af de i alt 481 danskere, der var fanger i lejren, blev sendt videre til udryddelseslejrene østpå. Foredragene afholdes alle i Blixen-salen.

Foredragsrække om breve og brevsamlinger

Med baggrund i Det Kongelige Biblioteks righoldige brevsamlinger og en række store brevudgaver sætter en foredragsrække i sidste halvdel af 2003 fokus på et lille udvalg af de mange korrespondancer, som, ud over at fortælle om forholdet mellem afsender og modtager, også ofte skildrer den samtid, brevene er skrevet i. Forfatteren, mag.art. Tonni Anastassia Arnold fortalte 3. september om *Marie Krøyer* og om de breve, der ligger til grund for forfatterens portræt af kunstneren og musen. Derefter fulgte 17. september foredrag ved seniorforsker, cand.phil. Inger Sørensen, Danmarks Pædagogiske Bibliotek, som på baggrund af den store brevudgave fra 1999 og supplementet fra 2002 med nyfundne brev gav et rids af komponisten *J.P.E. Hartmanns placering i dansk musikliv*. *Kamma Rahbek* –

salonkultur på Frederiksberg er overskriften på forskningsstipendiat ved Det Kongelige Bibliotek, cand.phil., Kirsten Dreyers foredrag 1. oktober, som tager udgangspunkt i Kamma Rahbeks brevveksling med digteren og biblioteksmanden Chr. Molbech. Der tegnes et portræt af den talentfulde brevsriver, og samtidig bliver korrespondancen indplaceret i brevskrivningens historie. Lektor, cand.mag. Christian Gorm Tortzen, Helsingør Gymnasium, og cand.phil Per Friedrichsen, har Ole Rømer på programmet 22. oktober. Korrespondancen, der hidrører fra Danmarks mest alsidige naturvidenskabsmand gennem tiderne, kaster lys over dennes mange forskellige projekter og bidrager væsentligt til at give en karakteristik af den berømte mands personlighed. Efterårets foredragssække *Breve* afsluttes 5. november med foredraget *Henri Matisse og André Rouveyre – venskab og breve*, hvor overinspektør og forskningsleder ved Statens Museum for Kunst, dr.phil. Kasper Monrad, bl.a. vil lægge vægt på den store brevveksling mellem Matisse og hans ven, tegneren og forfatteren André Rouveyre, hvoraf Matisse's breve ved skæbnens gunst er endt på Det Kongelige Bibliotek.

Vinkler på Viden!

Danmarks Humanistiske Forskningscenter har i efteråret 2003 indledt den femte sæson i Diamanten med forelæsningsrækken *Vinkler på Viden!* Formålet med forelæsningerne er at præsentere og formidle dele af den forskning, der finder sted på Danmarks Humanistiske Forskningscenter. Den faglige bredde afspejles af det varierede efterårsprogram, der spænder vidt, hvilket programoverskrifter som *Om glæderne og sorgerne ved at analysere moderne kunst* og *Oehlenschläger – en radikal naïv romantiker* er eksempler på.

Forelæsningerne finder sted i Blixen-salen torsdage kl. 16:00-17:30. Yderligere oplysninger om forelæsningsprogram findes via adressen <www.humanities.dk>.

Brunch på biblioteket

Seks lørdage fra august til november er der oplæsningsbrunch i restaurant *søren k* i Den Sorte Diamant, hvor brunchen serveres fra kl. 11. Bent Jørgensen, tidligere direktør for Zoologisk Have i København, formidler 4. oktober indblik i sin bog *Dyret i dit spejl – en slægtshistorie*, der handler om mennesket, evolution og udviklingslære, og som også fortæller historien om hvorfra vi fik vores sprog, kultur og moral. Forfatteren Kåre Lauring læser 18. oktober op af bogen *Byen brænder*. Her er fokus på den store brand i København 1728. Sæsonens *Brunch på biblioteket* slutter 8. november med forfatteren Benno Blæsild, hvis emne er Michael og Anna Anchers hus i Skagen.

Fuldmåeaftener

Fuldmåeaftenerne i det tilstundende efterår bød på oplevelser i det våde element, idet der i begyndelsen af august var arrangeret havnerundfart hvor journalisten og forfatteren Pernille Stensgaard causerede om bord på båden. 11. september bød Søren Frank, journalist, forfatter, mad- og vinanmelder, på en guidet cognac-tur, der omfattede smagning af fem varianter af den klassiske drik. Forfatteren Ib Michael holder 8. oktober foredrag i Dronningesalen med udgangspunkt i sin bog *Paven af Indien*. Her kan man høre den fascinerende historie om Andesindianeren og inkaætlingen Guaman Pomas håndskrifts vej til Det Kongelige Bibliotek og om forfatterens magiske fortælling. Romanen er inspireret af dette håndskrift og handler om inkafyrsten Don Felipe, der beslutter sig for at skrive et brev til den spanske konge om sit folks vilkår og skæbne i Sydamerika omkring 1600.

Bøger og Bibliotek

H.O. Lange-Prisen

H.O. Lange-prisuddelingen, som fandt sted 16. september, blev i år givet til litteraturhistorikeren, professor Anne-Marie Mai for 4. udgaven af det store værk *Danske digtere i det 20. århundrede* (Bd. 1-3. Gads Forlag, 2000-2003). I 2001 indstiftede Det Kongelige Bibliotek og G.E.C. Gads Fond H.O. Lange-Prisen, der er en forskningsformidlingspris, som tildeles en person, en gruppe af personer, en institution eller lign., der gennem et enkelt værk, et livsværk, et kollektivt værk eller andre formidlingsformer har ydet en fremragende formidlingsindsats i Danmark af dansk eller udenlandsk forskning. Se omtale af prisuddelingen 2003 i *Magasin* 2003:4, der udkommer i december.

Det Kongelige Biblioteks årsberetning 2002

Direktør Erland Kolding Nielsen skriver i bibliotekets årsberetning for 2002, at institutionen befinder sig i en turbulent udviklingsperiode, hvor man på den ene side udmærket kan fastlægge et klart udviklingsperspektiv, men på den anden samtidig må være klar til at udvise improvisationsevne og åbenhed. Selvom biblioteket har været ramt af nedskæringer og skal spare ca. 40 stillinger over tre år, tegner institutionen sig for en række konkrete resultater, f.eks. i kraft af fornyelse i universitetsbiblioteksbetjeningen, der nu tilbyder stedsuafhængig adgang for Københavns Universitets studerende og forskere til *Elektra* med bibliotekets samlinger af elektroniske ressourcer. Også på digitaliserings- og web-publiceringsområdet er der præsteret markante resultater, hvor *Arkiv for Dansk Litteratur og Illustreret*

Tidende på nettet udgør særskilte bidrag til formidling af den danske kulturarv. Ligeledes er der leveret gode resultater på forskningsområdet, især inden for historie, musik og litteratur. Hertil kommer, at tilstrømningen til foredrag i *Diamantklubben* og koncerter i Dronningesalen er voksende. Samtidig har udlånstallet slået ny rekord med 1,9 mio. udlån. Resumé af årsberetningen findes på adressen <www.kb.dk/kb/annrep/>. 2002-årsberetningen i uforkortet version kan ses på adressen <www.kb.dk/kb/annrep/aab2002.pdf>.

Bogseminar

Det Kongelige Biblioteks årlige endagsseminar, der har aspekter af bogens historie som overordnet tema, afholdes 24. oktober i Blixen-salen. Seminardagen byder bl.a. på foredrag med titlen *Førsteudgaver, der ikke er førsteudgaver* af seniorforsker, dr.phil. Henrik Yde. Overskriften på seniorforsker ved Det Kongelige Bibliotek, dr.phil. Erik Petersens indlæg indbefatter *En pibe, en kalender og en salmebog* – som nye kilder til den middelalderlige bogs historie i Danmark. Og som et apropos til udstillingen *Skatte i Det Kongelige Bibliotek* (18. september 2003-31. december 2004) besvarer seniorforsker ved Det Kongelige Bibliotek, Karen Skovgaard-Petersen, i sit indlæg spørgsmålet: *Hvad er en skat?*

Klassikerdagen

Klassikerdagen er indstiftet af Samrådet for de Litterære Selskaber og Danmarks Biblioteksforening. De står sammen med Det Kongelige Bibliotek og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab bag *Klassikerdagen*, der 2003 blev afholdt tirsdag 23. september. Dagen fejrede den farverige Leonora Christina (1621-1698), der med

sin selvbiografi *Jammersminde* skrev sig ind i dansk litteraturhistorie. Leonora Christinas forfatterskab er optaget i *Arkiv for Dansk Litteratur - ADL*, der er websted for den klassiske danske litteratur, og som er etableret af Det Kongelige Bibliotek og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. I *ADL*, der findes på adressen <www.adl.dk>, er der mulighed for at studere forfatternes tekster, som her bringes i en integreret sammenhæng med det litteraturhistoriske og det dokumentariske aspekt.

Kulturnatten

I lighed med tidligere år deltager Det Kongelige Bibliotek igen i år som en del af det københavnske *Kulturnat*-arrangement, der i 2003 finder sted 10. oktober.

Seminar om kort

I dagene 25. og 26. august blev der på Det Kongelige Bibliotek afholdt seminaret *Anvendelse af historiske kort i landskabsstudier* i forbindelse med udstillingen *Danmark på Verdenskortet* (25. april-27. august 2003).

Adgang til over 10.000 elektroniske bøger

Det Kongelige Bibliotek tilbyder nu via *Elektra*, der rummer bibliotekets elektroniske ressourcer, adgang til en større samling af digital faglitteratur, *Ebrary*. Samlingen indeholder over 10.000 bogtitler i fuldtæst inden for alle emneområder. De fleste af bøgerne er udgivet fra 2000 og frem, og generelt set inden for de seneste fem år. De elektroniske bøger er altovervejende på engelsk fra engelske og amerikanske forlag.

Nørrebro Teater i 50 år

I Dramatisk Bibliotek er samlingen af manuskripter fra Nørrebro Teaters første tid 1887 og ca. 50 år frem inddateret i Det Kongelige Biblioteks online katalog, REX,

og kan nu stilles til rådighed på Det Kongelige Biblioteks sikrede læsesale. Samlingen dokumenterer, hvordan publikums store appetit på underholdning bragte mange danske og udenlandske farcer, lystspil og syngestykker til opførelse med folkekære skuespillere i spidsen.

Artikler fra Det Kongelige Teaters programmer online

I forbindelse med, at Det Kongelige Teaters Bibliotek og Arkiv blev integreret i Musik- og Teaterafdelingen på Det Kongelige Bibliotek, er der oprettet en database i bibliotekets online katalog, REX, med registreringer af Det Kongelige Teaters programmer. Her kan der søges på den enkelte artikels overskrift, forfatter etc. Indskanning af selve programartiklerne er påbegyndt, og der vil til en del af registreringerne allerede nu være tilføjet henvisninger til teaterprogrammer i fuld tekst. Programteksterne er skannet som billedfiler og er derfor ikke søgbare på enkeltord.

Digitaliserede kort fra Kortsamlingen

Det Kongelige Biblioteks Kortsamling er gået i gang med at digitalisere gamle kort over Danmark og dele heraf. Skanningerne bliver linket til katalogposterne i REX, bibliotekets online katalog, og ved søgning på webben er det nu muligt at få adgang til de digitaliserede kort. Ved hjælp af en indlagt zoom-funktion bliver det muligt at få vist dele af de enkelte kort i et større format. Foreløbig drejer det sig om knap 300 katalogposter med gamle kort. Samtidig er der installeret zoomfunktion til de ca. 325 oversigtskort over moderne, udenlandske seriekort, som også er tilgængelige over webben via REX. Oversigtskortene giver låneren mulighed for at se og bestille lige netop det kortnummer, som har interesse.

Fotografisk Atelier modtager hædersbevisning

Fotografisk Atelier på Det Kongelige Bibliotek modtog i maj Foreningen for Boghaandværks diplom. Denne hædersbevisning, som uddeles hvert år til én eller flere personer fra den grafiske og/eller tekniske udførelse af ét eller flere fremragende bogarbejder, tilfaldt Atelieret for samarbejdet med Søren Kierkegaard-centeret, herunder specielt for det fotografiske arbejde i forbindelse med udgivelsen af Niels Jørgen Cappelørn, Gert Posselt og Bent Rohdes bog *Tekstspejle. Om Søren Kierkegaard som bogtilrettelægger, boggiver og bogsamler* (Rosendahls Forlag, 2002).

Musikarrangementer

Det Kongelige Bibliotek deltog igen i år i *Copenhagen Jazz Festival 2003* med følgende koncerter:

Bo Stief One Song III

Bag navnet *Bo Stief One Song III* står tre formidable musikere med forskellig kultur og musikalsk baggrund. En dansk verdensbassist med jazz-ener, Bo Stief, en virtuos harmonikaspiller med rødder i sigøjnerkulturen, Lelo Nika, og en talentfuld italiensk pianist med både klassisk og rytmisk baggrund, Paolo Russo, udgør det unikke ensemble, som gav koncert 4. juli i Dronningesalen.

The New Ed Thigpen Rhythm Features

Efter mere end 30 år i København er trommeslageren Ed Ehigpen nærmest et ikon på den danske jazzscene, og ved dette års *Copenhagen Jazz Festival* havde han under navnet *The New Ed Thigpen Rhythm Features* sammensat en trio og en kvintet efter sit hjerte – bestående af unge og yngre jazzmusikere. Han præsenterede disse to konstellationer eksklusivt ved en koncert i Den Sorte Diamant lørdag 5. juli.

Life in One Tempo

Thomas Blacman er musiker, producer og komponist - og det var i sidstnævnte rolle publikum kunne opleve ham i en god times tid i Den Sorte Diamant under Jazz Festivalen, hvor det seneste cd-udspil fra Thomas Blacman, *Life in One Tempo*, blev præsenteret. Ved arrangementet i Dronningesalen 11. juli fortalte komponisten om musikken, og Katrine Gislinge spillede en halv times uddrag.

Festivalen *Images of Asia*

Musikgruppen *Huun-Huur-Tu* synger om heste og nomader og om at formilde ånderne, der stadig lever i republikken Tuva på grænsen til Mongoliet. *Huun-Huur-Tu* består af fire mand, der behersker den fascinerende overtonerige og rytmiske strubesang, hvor sangeren synger to eller tre stemmer på én gang. *Huun-Huur-Tu* kunne opleves 9. august i Diamanten, hvor sangerne akkompagnerede sig selv på strengeinstrumenter, trommer og hestehove. Til Dronningesalen fra Tokyo kom 12. september det otte mand store *Kazue Sawai Ensemble* og spillede ny musik på mere end tusind år gamle instrumenter og med århundreder af den japanske Sokyoku musiktradition i bagagen. Syv japanske koto-spillere og en enkel shaku-hachi-fløjtenist blev ledet af en af Japans førende koto-spillere, Kazue Sawai. Musikken fra det traditionelle citarinstrument koto lyder som fint forarbejdet rispapir i vindens brise. Koncerten var arrangeret af Den Japanske Ambassade, DR og Det Kongelige Bibliotek med støtte fra Japan Foundation. Begge arrangementer var led i sommerens landsdækkende kulturfestival *Images of Asia*, der fandt sted 8. august-26. august.

Hamburg til Danmark

Barokmusik, Brahms-klange og Brecht-sange. Under Kulturfremstødet *Hamburg til Danmark* er der budt på tre koncerter: *Udstillingskoncerten* 9. september belyste det blomstrende musikliv i 1700-tallets Hamburg, hvor komponister som Händel og Telemann og ikke mindst Johann Mattheson berigede byen med mængder af musik. Koncerten præsenteredes af førstebibliotekar Niels Krabbe, Musik- og Teaterafdelingen. 14. oktober spiller Hamburg-ensemblet *Resonanz* strygermusik af bl.a. C.Ph.E. Bach

og Per Nørgård – og Brahms' *klarinetkvintet* i en version for klarinet og strygeorkester. 7. november optræder sangeren Dominique Horwitz med Brecht/Weill-sange fra Dreigroschenoper med nogle meget personlige fortolkninger, der omfatter cabaret, sang, jazz, deklamation, rock, tekst og lyde.

Klaveraften med Jorge Federico Osorio

Den mexicanske pianist Jorge Federico Osorio, der tidligere har givet koncert i Dronningesalen, spillede værker af Schubert, Beethoven, de Falla og af sin landsmand Manuel M. Ponce tirsdag 23. september. Koncerten var arrangeret af Mexicos Ambassade.

Eftermiddag med Wagners Ringen

Operadramaturg ved Det kongelige Teater Henrik Engelbrecht fortalte 27. september om Wagners *Ringen* og viste smagsprøver på dvd fra såvel Pierre Boulez' Bayreuth-Ring som James Levines Metropolitan-Ring. Derefter blev 3. akt af Valkyrien i den version, publikum havde stemt på, vist i samarbejde med Universal/Deutsche Grammophon. G.E.C. Gad var hovedsponsor for arrangementet i Den Sorte Diamant.

Radiosymfoniorkestrets Blæserkvintet

Radiosymfoniorkestrets blæserkvintet og strygerne Jon Gjesme, Tue Lautrup, Iben Teilmann, Stanimir Todorov og Katrine Øigaard gav koncert tirsdag 30. september i Dronningesalen.

Debutkoncerter

Debutkoncerter fra Det Kongelige Danske Musikkonservatorium afholdes i Dronningesalen og omfatter: Peter Navarro Alonso på saxofon onsdag 15. oktober og Barbara

Vestfalen på euphonium mandag 10. november.

Pearl spiller Beethoven – in homage Claudio Arru

Den chilenske pianist Claudio Arrau døde i 1991, men er bestemt ikke glemmt. I årtier var han en af verdens betydeligste pianister, ikke mindst pga. sine fortolkninger af Beethovens musik. I år er det 100 år siden, at Arrau blev født, og det markerer Det Kongelige Bibliotek i samarbejde med Den Chilenske Ambassade med en koncert onsdag 22. oktober med den ligeledes chilenske pianist Alfredo Perl, der også er kendt for sine Beethoven-fortolkninger. På programmet står Beethovens sonater nr. 7, nr. 28, nr. 13 og nr. 14, sidstnævnte også kendt som "Måneskinssonaten".

Koncert med ny musik af færøsk komponist

Den færøske komponist Sunleif Rasmussen har netop skrevet et nyt værk *Four Gardens*. Det har Det Jyske Ensemble på repertoire lørdag 1. november, hvor ensemblet giver koncert i Dronningesalen. Koncerten byder også på Beethovens *Klaverkvintet i Es-dur*, Gordon Jacobs *Sekstet* og Schumanns *Klaverkvartet i Es-dur*.

Minimal America I, II og III

Minimal America I-III er betegnelsen på tre koncerter med vokalensemblet *Ars Nova* og *Percurama Percussion Ensemble*, der opføres 12., 19., og 26. november i Dronningesalen i Den Sorte Diamant. Paul Hillier dirigerer, og på programmet står bl.a. avantgardekomponisten John Cage's *Hymns and Variations*, værker af La Monte Young, Steve Reich, James Tenney, Ingram Marshall samt Philip Glass' Korstykker fra *Einstein on the Beach* og Morton Feldman's *Rothko Chapel*.

Koncerterne er arrangeret af Ars Nova i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek.

Musikhøst i København

Musikhøst i København er en musikoplevelse med nordisk slagtøj og ny britisk musik. To konservatoriekoncerter fra Odense og København præsenterer sig 15. november med værker for hhv. slagtøjsgrupper kl. 14 og stor sinfonietta kl. 17.30. Koncerten opføres i Dronningesalen i den Sorte Diamant.

Klassisk celloaften

Anatolij Krastev spiller cello og Tanja Zapolski klaver ved aftenens opførelser, der byder på Kodaly: *Sonate nr. 8*, Debussy: *Sonate, D-dur*, Bach: *Suite nr. 6, D-dur*, Vladiguerov: *Fra Bulgarsk suite*. Klassisk celloaften 21. november finder sted i Diamanten og er arrangeret af Bulgarsk-Dansk Forening.

Marilyn Mazur: Percussion Paradise

Kvinder i Musik har i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek arrangeret musikalsk aften lørdag 29. november i Dronningesalen. Slagtøjsspilleren og komponisten Marilyn Mazur, der i 2001 som første dansker nogensinde vandt verdens største jazz-pris *The Jazzpar Prize*, optræder sammen med ensemblet *Percussion Paradise*, der består af Benita Haastrup, Birgit Løkke og Lisbeth Diers (alle slagtøjsspillere) samt den svenske sangerinde, Josefine Cronholm.

Maria Callas

Tirsdag 2. december er en aften med fokus på *stemmen* Maria Callas. Musik anmelder ved Weekend Avisen Peter Johannes Erichsen fortæller om en af operahistoriens største divaer og tragédiennere, Maria Callas, hvis stemme hundredvis af ord alligevel ikke

kan beskrive. Derfor vil der naturligvis blive spillet eksempler fra Callas' glansroller. Arrangementet har G.E.C. Gad som hovedsponsor.

Julekoncert

Det Kongelige Danske Musikkonservatorium og Det Kongelige Bibliotek har arrangeret julekoncert lørdag 6. december i Dronningesalen med Søren Sætter-Lassen som konferencier. Det bliver en musikalsk eftermiddag for større og voksne børn, hvor man bl.a. vil kunne høre historien *Tubaen Toby* og synge med på et par af julens bedste sange.

ATHELAS-koncert

Lørdag 13. december får publikum mulighed for at opleve værker af bl.a. György Ligeti og George Benjamin. George Benjamin dirigerer eftermiddagens koncert, der opføres i samarbejde med ATHELAS Sinfonietta Copenhagen med David Palmquist på horn. Koncerten finder sted i Dronningesalen.

Udstillinger

Skatte i Det Kongelige Bibliotek

Fra september 2003 og halvandet år frem kan udstillingen *Skatte i Det Kongelige Bibliotek* opleves i Diamanten. Her vises en lang række af bibliotekets store klenodier frem. Det Kongelige Biblioteks samlinger rummer værker fra nær og fjern, fra mange tider, på mange sprog og alfabeter. Denne rigdom gives der et indtryk af med udstillingen, der spænder fra tidlig middelalder frem til idag - og sender den besøgende rundt i hele verden.

Hvert værk rummer en oplevelse i sig selv. Mange er simpelt hen betagende smukke – fra middelalderens illuminerede håndskrifter til moderne kunstbogbind. Andre værker bringer publikum tæt på store kunstners arbejdsproces – et brudstykke af Saxos eget arbejdsseksemplar af hans store Danmarkshistorie fra ca. 1200, oplysningsfilosoffen Pierre Bayles første udkast til hans banebrydende og provokerende leksikon fra omkring 1700, partituret til en kantate af Johann Sebastian Bach skrevet med hans egen hånd. Der er også gribende vidnesbyrd om mennesker i kamp mod en overmagt - det gælder kongedatteren Leonora Christines franske selvbiografi skrevet under fangenskab i Blåtårn og Jørgen Brønlunds dagbog fundet i den nordgrønlandske is ved siden af hans lig i 1908. Atter andre værker vidner om europæernes møde med andre verdensdele i 15- og 1600-tallet, som oftest set med de opdagelsesrejsendes forundrede – og griske - øjne, men i ét tilfælde, Guaman Pomas håndskrevne Inkakronike fra begyndelsen af 1600-tallet, skildret af en indfødt. Den vedvarende kontakt med andre verdensdele afspejles i bibliotekets rige orientalske samlinger, og udstillingen byder

på både arabisk, kinesisk og japansk bogkunst. Mangfoldigheden kan virke overvældende. Men udstillingen er bygget op i temaer som skal lette overskueligheden og sætte de enkelte værker ind i større sammenhænge. Man kan koncentrere sig om musik, om billeder, om middelalderhåndskrifter, om bogbind gennem tiderne osv. Det danske materiale – bøger, kort, billeder, håndskrifter, noder – indtager en fremtrædende plads. Blandt hovedværkerne i den tidlige danske bogkunst vil man kunne se Tycho Brahes astronomiske traktater trykt på hans eget trykkeri på Hven. Ligeledes vil manuskripter til centrale værker i nyere dansk skønlitteratur, såsom Kongens Fald af

Johannes V. Jensen, være at finde. Der er som sagt lagt vægt på at vise, at biblioteket rummer skatte fra hele verden, samlet gennem mere end 300 år. Denne rigdom (og det er naturligvis kun en lille del, der kan præsenteres i en udstilling) afspejler Danmarks nære kontakter til Europa og resten af verden helt siden middelalderen – kontakter af kulturel, politisk, krigerisk og kolonialistisk art. Udstillingen af skatte i Det Kongelige Bibliotek fortæller en mængde historier om dansk kultur og dens forbindelser med omverdenen.

Skatte i Det Kongelige Bibliotek vises fra 18. september 2003-31. december 2004 i Rotunden.

Håndskriftet "Hjertebogen" er en samling folkeviser skrevet ca. 1553-55 af adels- og hofembedsmanden Albert Mus. Om folkevisernes alder tvistes de lærde, fordi de fleste tidligst kendes fra nedskrifter i midten af 1500-tallet og senere. De ældste samlinger er som denne typisk blevet til i et adels- eller hofmiljø. Fra udstillingen Skatte i Det Kongelige Bibliotek (Rotunden på Det Kongelige Bibliotek 18.9.03-31.12.04).

Ansigtets geometri – fotografiske nærbilleder

Det vrimler med portrætfotografier i det offentlige rum. Efterlysningsplakater, valgplakater, idolbilleder, paparazzi-fotos, pasfotos, dankortportrætter er blot nogle af de typer fotografier, der på tæt hold gengiver menneskers ansigter. Det Nationale Fotomuseum ønsker med udstillingen *Ansigtets geometri* at sætte til debat, hvordan portrætfotoet har præget vores syn på andre mennesker og på os selv. Nadar, Oscar Rejlander, August Sander, Bruce Nauman, Christian Boltanski, Thomas Ruff, Jens Haaning, Nancy Burson og Colonel er nogle af de navne, som vises på udstillingen, der åbner 10. oktober og vises frem til 7. februar 2004.

Frø af ugræs? Dansk antisemitisme i Tysklands skygge før og efter 1943

Udstillingen *Frø af ugræs? Dansk antisemitisme i Tysklands skygge før og efter 1943* beretter gennem billeder, tekstmateriale og genstande om mellemkrigstidens race-tænkning og fascination af forestillingen om race. Den fortæller om en lang antisemitisk tradition, der ikke endte med Tysklands nederlag i 1945, og skildrer de danske antisemitiske udslag i mellemkrigstiden og under besættelsen. Udstillingen handler nok så meget om kampen mod antisemitismen og det danske samfunds reaktioner på udviklingen i det nazistiske naboland Tyskland, og dermed også om forudsætningerne for redningen af de danske jøder i oktober 1943. Udstillingen er den praktiske del af et ph.d.studium ved Det Kongelige Bibliotek og Københavns Universitets Institut for historie. Den er udarbejdet og redigeret af ph.d.-stipendiat, cand. mag. Sofie L. Bak og kan ses i perioden 2. oktober 2003–18. januar 2004.

Virtuel udstilling: *Industrialisering i Danmark 1870-1940*

Den virtuelle udstilling *Industrialisering i Danmark* indkredser nogle af de centrale forhold, som kom til at spille en rolle i Danmarks forvandling fra et bondesamfund til en industrikultur. Fotografierne illustrerer ikke kun denne historie, men nuancerer den og inddrager andre aspekter, som de trykte kilder ikke kan formidle på samme måde. Samtidig giver fotografierne faktuelle oplysninger om hvordan der så ud, hvordan tingene blev grebet an, hvordan man i det hele taget indrettede sig.

Udstillingen er lavet på foranledning af SEPIA-projektet (*Safeguarding European Photographic Images for Access*), som er et EU-støttet projekt under *The European Commission on Preservation and Access* vedrørende bevaring af fotografier. Se den virtuelle udstilling på adressen <www.kb.dk/kb/dept/nbo/kob/sepia/>.

Udstilling af *Danmark på verdenskortet i digital form*

Kort- og Billedafdelingen på Det Kongelige Bibliotek har udarbejdet en digital udgave af forårets udstilling *Danmark på Verdenskortet*, der både viser de smukke gamle Danmarks-kort og giver et billede af Danmarks kortlægningshistorie og de mange kort, der er produceret gennem de seneste 500 år. I kraft af en indlagt zoomfunktion kan kortudsnit ses i forstørret version. Se den virtuelle udstilling på adressen <www.kb.dk/kb/dept/nbo/kob/verdenskortet/forsideramme.htm>.

Digital udstilling med danske bogbind

Håndskriftafdelingen er begyndt at opbygge en digital udstilling af danske bogbind fra middelalderen til i dag. Udstillingen er tilgængelig fra Håndskriftafdelingens

hjemmeside - under Boghistoriske Samlinger. Den virtuelle udstilling, der er udarbejdet med støtte fra Det Kongelige Biblioteks Gad-sponsorat, rummer beskrivelse og illustrationer af de udvalgte værker. Blandt bindene som kan ses på webben, er et svendestykke, udført i 1882 af Anker Kyster (1864-1939), der siden opnåede en position som den ”kyndigste og kunstnerisk mest fremragende bogbinder i landet”. Dette bind er for nylig anskaffet til Det Kongelige Biblioteks bogbindsamling. Den digitale samling af danske bogbind vil løbende blive udbygget.

Udstilling i oktogonen

I oktogonens montre på Det Kongelige Bibliotek vises året ud udvalgte billeder fra Lilian Høpfner Langford-samlingen med postkort fra Dansk Vestindien.

Vandreudstilling: *Set fra luften – fynske billeder fra Det Kongelige Bibliotek*

Luftfotoudstillingen *Set fra luften - fynske billeder fra Det Kongelige Bibliotek* er tematisk opbygget, og et lille udpluk af hvad udstillingsplancherne byder på, giver et indblik i luftfotosamlingens mangfoldighed. Først og fremmest er der billeder af bondegårdene, men optagelserne rummer tillige fotos fra landsbyer, købstæder samt Odense i forskellige tidsperioder. Også jernbaner, færgefart og broer er forevigt fra luften - og arbejdspladser såvel som fritiden er kommet på skudhold af den flyvende linse. Sylvest Jensen, Odense og Ålborg Luftfoto er de store luftfotofirmaer i tiden 1936-1960, hvor luftfotografiet havde sin glansperiode. Udstillingen, der er den første af sin art herhjemme, er arrangeret af luftfotosamlingen i Kort-og Billedafdelingen ved Arne S. Andersen. Design ved Emil Svendsen, Kulturafdelingen på Det Kongelige

Bibliotek. Udstillingen *Set fra luften – fynske billeder fra Det Kongelige Bibliotek* er en vandreudstilling, men vil blive vist på Det Kongelige Bibliotek i perioden omkring Kulturnatten 10. oktober.

Jørgen Sonne-udstilling på Det Kongelige Bibliotek

Under titlen *Forrykkelser - Jørgen Sonne i ord og billede* blev forfatteren Jørgen Sonne præsenteret i perioden 27. juni – 30. august 2003 på en udstilling i Galleriet i Den Sorte Diamant. Jørgen Sonne (f. 1925) er bedst kendt som lyriker og oversætter. Mindre kendt i offentligheden er Jørgen Sonne som billedmager, og det var ikke mindst denne side af hans vidtspændende arbejde, der blev vist på udstillingen, der endvidere gav mulighed for at høre Jørgen Sonne oplæse egne digte og se ham foredrage om sin poesi.

Des Asmussen fylder 90

En af Danmarks kendteste tegnere, Des Asmussen, fylder i år 90 år. Denne begivenhed fejrede *Museet for Dansk Bladtegning* med en udstilling, hvor der blev vist et udvalg af kunstnerens tegninger og akvareller med motiver fra store dele af verden: Amsterdam, Norge, Schweiz, Frankrig, Italien, USA og Thailand. Des Asmussen har beskæftiget sig med næsten alle genrer inden for tegning, f.eks. bladtegning, plakater, bogillustrationer, julemærker, teaterdekorationer m.m. Udstillingen kunne ses i perioden 23. maj og frem til 30. august 2003. Fremover vil Des Asmussen være repræsenteret i *Museet for Dansk Bladtegning*, idet tegneren har doneret et antal værker til museet.

Eksterne udstillinger

Fra 17. juni til 7. september 2003 blev håndskriftet GKS 1605 2° vist på udstillingen

gen *Illuminating the Renaissance: The Triumph of Flemish Manuscript Painting in Europe* på J. Paul Getty Museet i Los Angeles.

I tilknytning til udstillingen har Håndskriftafdelingen udgivet hele håndskriftet som digital faksimile med oversigter over det tekstlige indhold, over helsidesillustrationer og med en fyldig bibliografi. Den digitale udgivelse findes på adressen <www.kb.dk/elib/mss/gks1605/index.htm>.

Hovedteksten i håndskriftet er de 150 salmer fra Det Gamle Testamente efterfulgt af *cantica*, dvs. lovprisninger fra andre dele af Bibelen end Salmernes bog. Det rummer tillige en række mindre tekster, herunder *Speculum conscientie*, "Samvittighedens spejl", med gennemgange af bl.a. de syv dødssynder, de ti bud, og barmhjertighedens fysiske og åndelige gerninger. Det der gør håndskriftet unikt er dog ikke teksterne, men den overdådige kunstneriske udsmykning. Hver eneste side er udsmykket med dekorative vignetter, og ved større tekstafsnits begyndelse er der helsidesmalerier, nogle rent ornamentale, andre illustrerende.

Til udstillingen *Friesische Freiheit*, der blev afholdt på Johannes a Lasco Bibliothek i Emden, Tyskland, i perioden 15. juni-14. september 2003, blev håndskriftet Thott 149 2° udlånt. Håndskriftet, der er en Missale fra det 15. århundrede, stammer oprindeligt fra et kloster i Østfrisien.

Fotomuseets udstilling *Grønland som billede*, der tidligere er vist på Det Kongelige Bibliotek, ophænges i revideret udgave under titlen *Blickrichtung Grönland* i Fælleshuset ved de skandinaviske ambassader i Berlin fra 1. august til 25. august.

Erhvervelser

Håndskriftafdelingen

- Breve til kunsthistoriker, direktør for Statens Museum for Kunst 1925-30, Gustav Falck, bl.a. fra Johannes V. Jensen, Edv. Weie, Peter Hansen, G. Eickhoff m.fl.
- Adam Oehlenschläger: Manuskript til digtet „Gutenberg“.
- Sigurd Swane, 1879-1973, maler, forfatter: Breve til Tonny Kaarsberg samt manuskripter til digte.
- Carl Nielsen: 1 brev til fru Alfred Larsen, f. Rohweder, udateret. (ca. 1885-90). Vedlagt et brev til „Mine kjære Venner“, dat. 9. 10. 1905 med ukendt afsender, som omhandler nogle personer fra Carl Niensens bekendtskabskreds.
- Henrik Pontoppidan: 2 breve til Edith Brandes, dat. 10. 3. 1905 og 18. 12. 1905 (vedr. *Lykke Per* 1. og 2. del).
- Anonyme forelæsningsreferater efter 1) Kr. Erslev: „Forelæsning over Kilderne til Danmarks Historie i Middelalderen“, 1892. 2) „Danmarks Historie fra Valdemar Sejrs Død til Vald. Atterdag“, 1894. 3) V. Såby: „Udvalgte Stykker af Brandts gl. danske Læsebog.“ 4) Paludan: „Dansk Litteratur i Middelalderen“, 1892 (ufuldendt). 5) „Kilder til Litteraturhistorien.“ 6) „Nordboernes Overtro og Trolddom (af Lehmanns Forelæsning i Efteraaret 1892).“ 7) „Analekter. Dansk Litteratur og sprog.“ 8)

„Dansk Litteraturhistorie.“

- F. M. E. Fabritius de Tengnagel: Skitse- og notatbog med 39 blyantskitser, ca. 1820.
- Peter Freuchen: 15 breve til Ebbe Kornerup, dat. 1927 - 1955.
- Uffe Harder og Maria Giacobbe: Breve, manuskripter, tryksager.
- Breve og mss. vedr. en i 1960 planlagt, men ikke realiseret udgivelse: „Det første jeg fik trykt“, redigeret af Tom Kristensen og Otto Gelsted, Forlaget Fischer og Hertz.
- På Bruun Rasmussens bogauktion d. 26. maj 2003 lykkedes det bl.a. at erhverve en stor samling af breve og skitser, inklusiv en skitsebog fra Constantin Hansen.
- Professor C.J. Ballhausens enestående samling af danske bøger fra 1500- og 1600-tallet var på auktion 19. maj 2003. Ved den lejlighed lykkedes det Det Kongelige Bibliotek at erhverve fjorten bøger fra Ballhausens samling. Flere af disse bøger er kun kendt i dette ene eksemplar. Det gælder f.eks. en almanak for året 1580, og det gælder en fin lille digtsamling fra 1568, skrevet og trykt i Wittenberg, hvori en række studiekammerater, de fleste af dem danskere, i hver deres digt tager afsked med en ven, der efter endte studier nu skal forlade Wittenberg.

Musik- og Teaterafdelingen

- Nodemanuskripter fra Jørgen Mortensen som et supplement til bibliotekets øvrige samling af komponistens manuskripter.
- Nodemanuskripter fra komponi-

sten og dirigenten Tage Mortensens bo.

- *6 klaverstykker*, op. 88 af Vagn Holmboe.
- Det Kongelige Bibliotek har fra boet efter professor, dr. phil. Nils Schiørring (1910-2001) modtaget et omfattende materiale hovedsagelig bestående af dels bøger, dels papirer, herunder videnskabelige noter og optegnelser. Schiørring var professor i musikvidenskab ved Københavns Universitet 1954-1980 og regnedes for en af de fineste kendere af dansk musiks historie. Hans egentlige område var den folkelige vise, som er emnet for hans disputats fra 1950, men gennem sine forelæsninger på universitetet over dansk musikhistorie i bred forstand og ikke mindst gennem sin *Musikkens Historie i Danmark*, der udkom 1977-78, fik Nils Schiørring stor betydning for studiet og udbredelsen af kendskabet til dansk musikhistorie. De modtagne papirer vil indgå i Håndskriftafdelingen og senere gjort tilgængelige efter gældende regler.

Dramatisk Bibliotek

- Dramatisk Bibliotek har fra boet efter teaterkritikeren Jens Kistrup (1925-2003) fået overdraget en omfattende udklipssamling med hans teateranmeldelser, artikler og essays. Samlingen indeholder samtlige Kistrups publicerede artikler mellem 1946 og 2000 i kronologisk orden og omfatter i alt 41 kartotekskasser. Dertil kommer 6 kartotekskasser med Kistrups

korrespondance mellem 1953 og 1962 i hans egenskab af kronikredaktør ved *Berlingske Tidende*. Kistrup var ved sin død dansk kultur- og teaterjournalistikens nestor. Få havde som han levet et langt liv i kunstens tjeneste og oplevet så meget inden for dansk kulturliv. Endnu færre forstod at formidle deres oplevelser, tanker og meninger med så megen indsigt. Kistrup-samlingen giver derfor et enestående ind- og overblik over hans centrale position som teaterkritiker og -skribent. Samlingen suppleres af en komplet udklipssamling med Kistrups forgænger og kollega, dr.phil. Frederik Schybergs teateranmeldelser, artikler og essays, publiceret mellem 1935 og 1950; i alt 5 kartotekskasser. Tilsammen udgør disse udklipssamlinger en af de bedste indfaldsvinkler til dansk teaterkritik i forrige århundrede. Samlingerne vil efter forudgående katalogisering kunne benyttes på Det Kongelige Biblioteks sikrede læsesale.

- Dramatisk Bibliotek har fået overdraget forfatteren og teateradministratoren, cand. jur. Jens Louis Petersens samling af teateroversættelser og øvrige litterære værker. Gennem sit livslange virke som forfatter og oversætter af skuespil, operaer, operetter, musicals samt radio- og TV-spil kom Jens Louis Petersen, der døde i 1992, til at præge dansk teater gennem hele sidste halvdel af 1900-tallet. Jens Louis Petersens virkefelt var

mangesidigt som forfatter, journalist, organisationsmand, oversætter og gennem en årrække tillige administrator af Statens Teaterskole.

Ud over hans omfattende samling af teateroversættelser indeholder overdragelsen en række kronologisk ordnede arkivalier med hans øvrige litterære værker (taler, prologer, digte, kronikker, artikler og bogmanuskripter) fra perioden 1945-1990.

Teateroversættelserne vil indgå i Dramatisk Bibliotek som en særsamling med navnet „Jens Louis Petersens Samling“ og kan studeres på Det Kongelige Biblioteks sikrede læsesale efter forudgående katalogisering i REX. De øvrige litterære værker vil indgå i Håndskriftafdelingen som „Jens Louis Petersens Arkiv“.

Orientalisk og Judaistisk Afdeling

- Orientalisk og Judaistisk Afdeling har erhvervet et koranhåndskrift på Bruun-Rasmussens auktioner. Håndskriftet udmærker sig ved sit miniatureformat og ved sin tilknytning til den tyske orientalist Johann Jacob Reiske (1716-1774), hvis afskrifter af arabiske håndskrifter findes i Det Kongelige Bibliotek. Erhvervelsen er et helbind i pergament med forgyldt snit. Håndskrift på papir 7,8x5,9x2,8 cm. 360 bl. (nummereret med europæiske tal, bagfra i forhold til den arabiske tekst). Tekstblok 5x3,2 cm, indrammet af dobbeltstreg i rødt blæk. Tekst i sort blæk med kapiteloverskrifter

og markeringer i rødt. Naskhi-skrift med særtræk: fladt svungne, langt trukne buer under visse konsonanter. Teksten er ukomplet: sûra 90,12-114 mangler. Åbningssûraen, der normalt står først i Koranen, er her sat sidst. Håndskriftet er let vandskadet.

Billedsamlingen

- Gave fra Landsbladets arkiv: En meget stor samling portrætter af personer med tilknytning til landbruget.
- Gave fra boet efter Lilian Høpfner Langford: Ca. 500 postkort fra St. Thomas, St. Croix og St. Jan heraf en stor del fra den danske tid.
- Gave fra fotograf Kaare p: Kaare p's negativarkiv og en stor samling positiver.
- Gave fra Ny Carlsbergfondet. Værker af tegneren Henrik Flagstad.
- Køb: 2 fotografisamlinger fra Dansk Vestindien.

Besøg

Orientalisk og Judaistisk Afdeling havde besøg af 10 forskningsbibliotekarer fra SEALG (South-East Asia Library Group) 13. juni. Gruppen repræsenterede europæiske biblioteker fra Belgien, England, Frankrig, Holland, Rusland, Sverige, Tyskland og Østrig. Det var første gang denne gruppe forskningsbibliotekarer besøgte Det Kongelige Bibliotek, og forevisningen omfattede bibliotekets sydøstasiske samlinger. Især samlingen af palmeblads- og papirhåndskrifter fra området var af stor interesse for de besøgende.

Det Kongelige Bibliotek havde d. 12. august besøg af en gruppe amerikanske bibliotekschefer og -arkitekter, der efter den 69. *World Library and Information Congress* (IFLA) i Berlin var på en skandinavisk studietur for at studere biblioteksbygninger. Direktør Erland Kolding Nielsen holdt foredrag om udbygningens historie, om byggeproces- og organisation og samarbejdet med arkitekt og ingeniør og viste derefter rundt i bygningerne på Det Kongelige Bibliotek.